A POLITICAL MANIFESTO AND BEYOND: RESURRECTION THOUGHT OF SEZAİ KARAKOÇ

İBRAHİM DURMAZ

Arş. Gör. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Mail: idurmaz@uludag.edu.tr
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0403-8017

ABSTRACT

This study examines Sezai Karakoç's idea of Resurrection, starting from its being a political statement, but emphasizing that it should not stay here. Undoubtedly, resurrection is at the forefront of modern conceptualizations that Karakoç created by taking inspiration from the traditional world, with his unique methodology, in which he interprets tradition within the modern and makes new meaning. The aim of the study is to reveal that the idea of resurrection, beyond being a "mechanical" manifesto, aims to bring a new opening to the modern period with the ontological and epistemological codes of the ancient world.

All analyzes, discussions, and solutions to Karakoç's thoughts have a side that opens to the concept of resurrection. In the text, first, the limits of the idea of resurrection and the motives of Karakoç's resurrection are given. Later, it was emphasized that the resurrection is a political movement, but it was underlined that his idea should be understood beyond a manifesto with his unique mystical expansions. Being able to understand the idea of resurrection generally corresponds to understanding the essence of Sezai Karakoç's ideas, which extend from literature to sociology, from history to politics. Herein lies the importance of the work.

Keywords: Sezai Karakoç, Resurrection Thought, Politics

Makaleye Ait Bilgiler

Makale Türü:	Araştırma
Geliş Tarihi:	01.08.2022
Kabul Tarihi:	30.08.2022
Yayın Tarihi:	15.10.2022
Yayın Sezonu:	Temmuz-Aralık

Makaleye Atıf Bilgisi

DURMAZ İbrahim (2022). "Bir Politik Manifesto ve Ötesi: Sezai Karakoç'ta Diriliş Düşüncesi". *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*. Yıl: 18 Sayı: 63. (66-87)

BİR POLİTİK MANİFESTO VE ÖTESİ: SEZAİ KARAKOÇ'TA DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ

İBRAHİM DURMAZ

ÖZ

Bu çalışma Sezai Karakoç'un Diriliş düşüncesini politik bir bildiri olmasından yola çıkarak ve fakat burada kalmadığının altını çizerek incelemektedir. Karakoç'un geleneği modern içinde yorumlayarak yeni bir anlam çıkardığı kendine has metodolojisinin çizgisinde, geleneksel dünyadan ilham alarak ortaya çıkardığı modern kavramsallaştırmaların en başında hiç şüphesiz diriliş gelir. Çalışmanın amacı bu doğrultuda diriliş düşüncesinin "mekanik" bir manifesto olmanın ötesinde kadim dünyanın ontolojik ve epistemolojik kodları ile modern döneme yeni bir açılım getirme hedefinde olduğunu ortaya koyabilmektir.

Karakoç'un düşünceleri üzerine yapılmış olan tüm analizlerin, tartışmaların, çözümlerin mutlaka diriliş kavramına açılan bir tarafı vardır. Metinde öncelikle diriliş düşüncesinin sınırlarına ve Karakoç'un dirilişi hangi saiklerle oluşturduğuna yer verilmiştir. Daha sonra dirilişin bir politik hareket olduğu vurgulanmış fakat Sezai Bey'in klasik İslam siyasal düşüncesinden güç alarak kendine has tasavvufi açılımları ile bir manifestonun ötesinde anlaşılması gerektiğinin altı çizilmiştir. O, politik olarak faal olmayı modern, her şeyi kuşatıcı ideolojik anlam ayrımları ile değil, üzerine düşen vazife şuuru ile düşünür ve tevekkül etmenin erdemini de politik faaliyet içinde addeder. Diriliş düşüncesini anlayabilmek genel manada Sezai Karakoç'un edebiyattan sosyolojiye, tarihten siyasete geniş bir perspektifte uzanan fikirlerinin özünü anlamaya tekabül eder. Çalışmanın Sezai Bey'in genel manada fikirlerini ve diriliş düşüncesini anlamak açısından önemi de burada yatar.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç, Diriliş Düşüncesi, Siyaset

Giriş: Tasvir ve Terkip

Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı.
Enfâl Suresi, 17.

Ya diriliş, ya ölüm!
S. Karakoç

Bu çalışmada Sezai Karakoç'un (1933-2021) diriliş düşüncesini politik bir manifestonun çağrışımları ve onun da ötesinde sosyo-politik düşüncelerinin özü olarak ele almaya çalışacağım.[1] Bilindiği üzere bir kişi ya da grubun toplumsal inançlarını, niyetlerini, geçmişe dair ön kabullerini ve geleceğe yönelik amaçlarını bildiren metinler manifesto olarak adlandırılır. *Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi*, Marks ve Engels'in *Komünist Manifestosu*, *Amasya Genelgesi*, Aliya'nın İslam *Deklerasyonu* ve daha yüzlerce irili ufaklı ölçekte etkili olmuş metin bu bağlamda politik manifesto olarak gösterilebilir. XX. yüzyıl Türk tefekkür tarihine damga vurmuş isimlerden Sezai Karakoç da Diriliş düşüncesini bu bağlamda ortaya atmıştır. Elbette onun da bir manifesto niteliğindeki metinlerinden bahsedilebilir. Esasında hemen tüm kitapları kendi politik çizgisinden belli oranda izler taşır, okuyucuya bir şeyler *bildirir.* Bu bağlamda akla gelen ilk örnek kanaatimce ilk baskısını 1976 yılında yapan *Diriliş Neslinin Amentüsü* olmalıdır. Zira sosyolojik ön kabullerini, tanımlarını ve hedeflerini *politik dozu oldukça yüksek* ve *keskin* bir şekilde [kavramları menfi anlamda kullansam da] Karakoç bu kitapta bildirmiştir. Benzer şekilde Diriliş Partisi'ni kurduğu 1990 yılı öncesi ve sonrası yazılarına bakıldığında parti ve milletin geleceği hakkında birçok çağrılarda, uyarılarda bulunduğu görülebilir (Karakoç, 2017d). 1 Ocak 1994'te ilan ettiği Diriliş Partisi basın bildirisini[2] de bu bağlamda anmak gerekir. Fakat bu çalışmamızda "bir manifesto ve ötesi" ile kastettiğimiz metinlerin ötesinde bütüncül bir görüş olarak Diriliş düşüncesidir.

"Halife sonrası şartlarda" (Aktay, 2005) İslam dünyasının bir devlet ve toplum tasarımı ütopyasını seleflerine nazaran dozu düşük de olsa devam ettirdiği malumdur. N. Fâzıl'ın *Büyük Doğu*'su, Topçu'nun *Hareket*'i, Karakoç'un *Diriliş* düşüncesi ya da Özel'in *Kalın Türk* çıkışı hem devleti hem de

1 Bu makale yazarın "Sezai Karakoç'un Siyasi Düşüncesi" başlıklı doktora tezinin III. bölümünden yararlanılarak hazırlanmıştır.

2 Bildirinin tam metnine şu adresten ulaşılabilir: http://dirilisisigi.gen.tr/yoz-partilerin-ulkemize-getirdigi-icte-bitmislik-dista-teslimiyet-ve-mahkumluk/

toplumu hedef alan, İslam coğrafyasının *yeniden* ihyası tartışmalarının bazen kıyısına, bazen merkezine düşer. Diriliş düşüncesinin öncelikle bu hedef paralelinde ortaya atıldığı bilinmelidir.

Karakoç dirilişi "inancımızı olanca gerçekliği ve saflığıyla korumak, ahlâkımızı en yüksek seviyede diriltmek, medeniyetimizi bir daha sarsılamayacak bir sağlamlıkla canlandırmak, yazımızı, takvimimizi, şehirlerimizi, maddî ve mânevî bütün gücümüzü uyandırmak, saldırıları geri çevirmek, etkisiz kılmak, özgürlüğümüzü ve bağımsızlığımızı güvence altına almak, kısacası ruhumuzun ve onun tüm tesir, iz ve eser bütününü esenliğe eriştirmek ve bu ideali gerçekleştirecek nesli, gençlik kuşağını yetiştirmek dâvasıdır" şeklinde tanımlıyor.[3] Elbette dirilmekten bahsediliyorsa ölüm söz konusu demektir. Öyle ise ölen kimdir? Karakoç'a göre ölen her alt üst olmuş ayrıntısıyla yaşadığı çağın kendisidir. *Taha'nın Kitabı*'ndaki ayrıntılar dikkat çekicidir (Karakoç, 2016e: 352-353):

[...]

Ölüler kalmamış haykırdı Taha ne de babalardan bir anı

Sur yıkıntıları ölüme açılmış

Ölü kalmamış ama ölüm tutuyor güneşi toprağı

Ölü kalmamış ama ölüm hayat halini almış

İçine girdiğimiz yılan turşulu ölümle

Değişe değişe bozulmuş ölüm bile

Nerde ölümün o ak o yeşil

O siyah kırmızı keskin rengi

Artık ölüm ne gri ne kahverengi

[...]

Kalb Yakup ve Yusuf öyküsünden boş

Kafa bütün karıncalarla sarhoş

3 "Din ve Medeniyet" başlıklı basın bildirisi. http://yucedirilis.org.tr/din-ve-medeniyet/ adresinden ulaşılmıştır.

Dudağı kessen bir şarap gibi

Felç inmiş ağzımıza yakan bir kireç gibi

Ağız mermerle örülmüş

Kapatılmış yedi uyuyanlar maparası

Develer çöle dağılmış

Ateş sönmüş kervan batmış

Kervana yol gösteren yıldız yanmış

Saksılarda kömürü soluya soluya can vermiş çiçek

Sevgiliye uzatılmış ama sevgili ölmüş

Baba demiş hasta çocuk ama baba gitmiş

Kapı çalınmış ama kimse yok önünde

Belki bir yabancılık belki bir rüzgar çalmış

Dağ çingenelerine ısmarlanan fallardan

Bir daha bir haber alınamamış

Bu yıl baharda menekşeler biile açmamış

Anneler kirazları beklerken

Bir bardak suda ölüm kaynamış

Ölen şehirlerdir Taha değil

[...]

Bakıldığında bir ters-yüz oluşun hikâyesidir yaşadığı asrın hikâyesi. Kadim dünyanın tedebbürü, tarihe hız verme gayretinde yerini teaccüle bırakmıştır. "Eski köye yeni âdet" gelmiş, bilim paganlaşmış, pagan bilim-selleşmiştir. Anneler "efendilerini" doğururken, ebeveynler çocuk, çocuklar ebeyn yerine geçmiştir. Dünün kralları sürgünde, sürgün edilmiş *Genç Aydınlar* kral tahtındadır. Belki de bu sebeple Hobsbawm bu asrı *Aşırılıklar Çağı* olarak isimlendirir (Hobsbawm, 2020). XX. asır Karakoç'a göre de altüst oluşlarıyla maluldür. İnsanın kendini özgür sandığı fakat aslen köle olduğu

bir yüzyıldır. Hasta kendini doktor, doktor kendini hasta sanar ona göre. XX. asra en çok yakışan kelimenin "buhran" olduğu kanaatindedir (Karakoç, 2014b: 32). *Bir çağ ki, onda ne ortaçağın o huzurlu imanı, ne 18 ve 19 miladi asırlarının* o kendine güvenen inkârı vardır (Karakoç, 2014b: 44). Yaşadığı çağ, inananı, inanmayanı, fikri, hareketi ve bütün bir varlık anlayışı ile topyekûn ölümü yaşamaktadır. Bu sebepledir ki, o, kitaplarına *Diriliş Muştusu, Dirilişin Çevresinde, İnsanlığın Dirilişi, Ruhun Dirilişi* gibi toplumsal açıdan kategorik olmayan isimler vermiştir.

Diriliş Sezai Bey için her şeyden önce bir inanç meselesidir. İslam'a inanmakla başlar (Karakoç, 2014a: 103). "Yeniden inanmak. Yeniden düşünmek. Yeniden duymak. Kalbin çığlıklarını bastırarak yeniden yaşamaya ve hayata yeniden anlam kazandırmaya başlamak. İşte biz buna Diriliş diyoruz" (Karakoç, 2014a: 44-45). O, kelimeyi öncelikle "ba'sü ba'de'l-mevt"/ölümden sonra diriliş manasında kullanır. Kavram tek kişiye hitap ederek ölümden sonra dirilişi hatırlatır. Ölüm de hayat da bir yok oluşa ya da absürdizme açılmaz elbette gözünde. O, ölümün kıyısında olan bir kavramı var olmaya bitişik kullanır, dirilmek her anlamıyla gerçek manada var olmaktır. Ölümden sonraki ahiret inancı ile bu dünyanın anlamlandığını vurgulamak ister. Ölümle ve ölümden sonrası ile iç içe olan bir kavram böylece kişiye ve topluma hayat verir. Dahası bizzat ölümü sıkça işler mısralarında. Öğün'ün ifadesiyle (Öğün, 2010: 269) "ölümün hayatiyetini" göstermek ister. *Ki ölüm* -Sezai Bey'ce de- *her yerde uyanıktır.*

Karakoç diriliş kavramı ile özgürlük, eşitlik, adalet vb. birçok modern politik kavramı yeri geldikçe birlikte anmıştır. Bu kavramlar arasında özellikle özgürlük ile diriliş arasında doğrudan bir ilişki kurar. Ona göre insanı ancak Allah özgür kılar. "Elest bezmi"nde benimsenmiş bir varoluş sözüdür özgürlük ona göre (Karakoç, 2016b: 66). Bu yüzden tanrısızlık, özgür olmak bir yana, insanı var bile kılamaz. Işıksız bir lamba gibidir Tanrı'sız ruh ve ışıksız lamba tamamen işlevsizdir. Oysa özgürlük işlevde kendini gösterir (Karakoç, 2017e: 125). Bu sebeple insanın her hareketinde ruhunun muhtaç olduğu enerji özü dediği özgürlük, hem metafizik planda, hem de toplum halinde yaşamanın ön şartıdır (Karakoç, 2015c: 86). "*İçimizdeki şahsiyet duygusunun tabii olarak gelişiminin yemişidir"* (Karakoç, 2015a: 101). Kısaca ve İ. Özel'ce söylemek gerekirse, Karakoç'a göre de "öz"ün "gür" olmasıyla ilintilidir özgürlük. Bu yüzdendir ki mutlak özgür ve mutlak güç sahibi olan Allah'a doğru yol almak gerçek özgürlükten bir parça tadabilmek demektir. Tanrı'ya inanmanın özgürlüğü, "dirilebilmenin" en önemli adımlarındandır.

Diriliş, insanı eşyanın, zamanın, nefsin, toplumun, ideolojilerin dayatmalarından koruyarak özgür kılar. Bu sebeple "dirilişçi varoluşun özü, özgürlükle doludur" (Karakoç, 2016c: 30).

İnkârı tutsaklık, inancı özgürlük olarak tanımlayan (Karakoç, 2017a: 8) Karakoç için ruhun özgürlüğü manasına gelen diriliş ancak Tanrı sevgisi ile gerçekleşir, yani *Tanrı'dan başka her şeyin gönülden çıkarılışı ile ve O'nun rızası için insanlara ve tüm yaratıklara hizmet etmenin ağır sorumluluğunu omuzlamakla* (Karakoç, 2016h: 49). Özgürlük, Tanrı'ya karşı bir sorumluluktur, sorumluluk da özgürlük (Karakoç, 2017b: 148). Allah sevgisini insan olmanın temeline yerleştiren Karakoç, böylece insanın özgürlüğü meselesini de bu sevginin kalitesine bağlamıştır. "Diriliş, sevgi devrimidir" başlığı altında şöyle yazar (Karakoç, 2014a: 153-156):

> Yeni'nin annesi sevgidir. Yaradılış da aşktan doğmuştur.
>
> Yüreğinde aşk ve sevgi taşımayan insan yeni bir dünya kuramazlar.
>
> Şiddet ve öç, yıkabilir, ama yapamaz. Şiddet, anarşinin, kaosun annesidir. Kozmosu, getiren sevgidir.
>
> Yeni bir sevgi akımıyla İnsanlık kendini yeniler. Acıma, sevginin çocuğudur, zulümse, katili.
>
> Zulüm, sevgisizlikten, acımasızlıktan doğar.
>
> [...]
>
> Sevgilerin sevgisi Tanrı sevgisidir. Bütün sevgiler, O sevgi güneşinden varoluş ışığını alırlar.
>
> [...]
>
> Tanrı korkusu da gerçekte Tanrı sevgisinin bir ayrıntısıdır. Onu koruyan örtüdür. Perdeyi aralarsanız altından Tanrı sevgisi çıkar.
>
> [...]
>
> Sevgiyle aşılır bu dünya. Ruh dünyasına onunla girilir. Şeytanı yenen metafizik güç, sevgidir. Tanrının rahmetine açılan kapı sadece odur.
>
> [...] Diriliş kubbesini ayakta tutan sütun, o sütundur.
>
> En kolay erdiricidir o. Ama ne güç erilir ona!
>
> [...]
>
> Sevgi öğretilerinin temeli olan peygamberlerin öğretilerine, İslam öğretisine, Kur'an öğretisine, onların sevgileriyle Tanrı sevgisine ulaşma yoludur Doğru Yol, Gerçek Yol.
>
> Sevgide dirilmektir, ruhun kurtuluşu.

> Diriliş, bir sevgi devrimidir. Ruhun ölümünü hazırlayan öçlerin, ezmelerin, çekememezliklerin devrilmesi yoluyla sevgide ruhun dirilişini gerçekleştirme yöntemidir, diriliş.

Dirilişin temelinde Sezai Bey "varoluşsal bir duyarlığa" dikkat çeker. Varoluşsal duyarlığın, Karakoç'un Batı düşüncesi konusunda görece çok daha fazla etkilendiği iki ana kaynak hakkında bize ipucu verdiğini düşünüyorum. Bir başka ifade ile, iki ana felsefi düşüncenin, Karakoç'un çok erken yaşlarından itibaren Batı düşüncesi ile hiç de kopuk olmayan, onu yakinen tanımaya çalışan tavrında ve dolayısıyla diriliş düşüncesinin oluşumunda etkili olduğu söylenebilir. Bu iki akım, *varoluşsallık* yönüyle XX. yüzyıl *Varoluşçulu*ğu ve *duyarlık* yönüyle XIX. yüzyıl *Romantizmi*dir. Diriliş düşüncesinin Batı kaynaklı felsefi kökenlerini anlamak açısından Sezai Bey'in bu akımlarla olan doğrudan ya da dolaylı irtibatına göz atmak faydalı olacaktır.

Karakoç bir romantik sayılabilir mi? Elbette bunu belirleyecek olan öncelikle tanımın sınırlarıdır. Kant sonrası A. Wilhelm, Herder, Fichte, F. Schlegel, Novalis, F. Schelling gibi idealist düşünürler eliyle gelişen romantizmin modernitenin içinden çıkan "en özgün, en karmaşık, en etkili yaklaşımlardan biri" olduğu düşünülürse sınırlarını kestirebilmenin zor olacağı ortadadır (Dellaloğlu, 2010: 13-20). Dellaloğlu'nun Romantizmi "muamma" olmaklığı ile anması boşuna değildir. Bu bağlamda Isaiah Berlin'in yaptığı gibi (Eagleton, 2018: 149) romantizmi "hem gençlik dolu hem dekadan, hem egzotik hem gündelik, dinamik ama sükunetli, hayat dolu ama ölüm-sever, bireyci ve cemaatçi, somuta âşık ama tinsel müphemliklere gömülü, ilkel ve zarif, sade ve sofistike, geçmişten ilham alan fakat özgünlüğe hayran, birliğe adanmış ama farklılıktan keyif alan, sanata hem kendinde bir amaç ama hem de toplumsal dirilişin bir aracı olarak bağlı" şeklinde tanımlarsak Karakoç, tanıma harfi harfine uygun, tam manasıyla bir romantiktir. Esasında romantizmin modernliğe ilk isyanı başlatması (Dellaloğlu, 2010: 10) dolayısıyladır ki modernliğe eleştirel yaklaşan herkesin onunla bağlantısı doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kurulabilir. Romantiklerin Aydınlanma karşısındaki protest tavırları, mekanik yerine organiğin yanında olmaları, liberal bireycilik ve kapitalizm eleştirileri gibi hususlar (Dellaloğlu, 2010: 41) ile Karakoç'un bu konulardaki yorumları (Durmaz, 2022) arasında hatırı sayılır bir benzerlik vardır.

Ne politik bir lider olarak Karakoç, ne de politik bir hareket olarak diriliş, yıkıp yeniden yapmanın peşinde değildir. Bu noktada da Karakoç'un tavrı romantiklerinkine benzer. Ruhundaki devrimciliği siyasal anlamda bir devrimciliğe açılmaz. İçe doğru radikal bir değişimdir diriliş. Radikalliği öncelikle

kendi içine doğru tanımlar ve ekler, diriliş radikaldir fakat radikalizm demek değildir. Hatırlanacağı gibi romantikler de hiçbir düzeni tamamen yıkıp yerine yepyeni bir düzen getirilecek kadar kötü, hiçbir ideali de mükemmel görecek kadar iyi addetmez (Dellaloğlu, 2010: 43). Bu manada Karakoç'un da tüm idealizmi, dünyanın eksikliği sınırları dâhilinde bir idealizmdir. Onun radikalliği, kökten değişimi amaçlaması bakımındandır. Hem geleceğe ve hem geçmişe doğru bir köktenciliktir bu (Karakoç, 2016f: 36-37). Marks'ın radikallik tanımını andırır. Zira ona göre de "radikal olmak, meselelerin köküne inebilmeyi gerektirir" (Dellaloğlu, 2020: 320). Kendi ifadesiyle Müslümanların kişi, toplum, siyasi bağımsızlık ve özgün medeniyet olarak var olmak ya da yok olmak davaları, tüm İslam âlemini birleştirecek, aralarındaki ihtilafları kardeşçe çözecek, medeniyet düşüncesini yeniden işlerliğe kavuşturacak külli bir diriliş düşüncesini ortaya koyup koyamamalarına bağlıdır (Karakoç, 2017e: 187-188). Bu külli olmak bağlamında devrimciliği de anar Karakoç. Diriliş'in devrimci olduğunu söyler. Fakat bu R. Williams'ın "uzun devrim"ciliğine yakındır. Köklü ve uzun bir devrimciliktir diriliş ve bu manada politik düşüncesinin de taşıyıcılığını üstlenir.

Eagleton, Hölderlin'in şiirinden yola çıkarak romantik sanatın, "ruhsuzlaşmış ve kekre bir dünyayı yeniden büyüleyerek, şeylere içkin ilahiliği ortaya serme arayışında" olduğunu belirtir (Eagleton, 2018: 139). Karakoç'un politikayı "insana ve *eşyaya imanı nakşetme* eylem ve direnişi" (Karakoç, 2017a: 19) olarak tanımladığı düşünüldüğünde onun da "*şeylere içkin ilahiliğin"* peşinde olduğu ortadadır. Büyüsü bozulmuş bir dünya ne romantikler ne Sezai Bey için makbuldür. Yine de tüm bu özellikler, Karakoç'u romantik yapmak için yeterli değildir. O, romantizmi derinleşemeyen bir akım olarak görür. Yatay bir akımdır romantizm. Karakoç'un tabiriyle ne insanın derinlerdeki metafiziğine inebilmiş ne Tanrı'ya yükselebilmiştir (Karakoç, 2017b: 111). Karakoç'un değer atfettiği sakinlik, harmoni, denge gibi başlıkların Romantizm açısından bir öneminin olmadığı da hatırlanmalıdır. Aksine Romantizm abartı ve kaostan güç alır ki Karakoç mizacen de düşünce olarak da buna çok uzaktır. İlaveten romantizmin bir yönüyle apolitik bir hareket olarak değerlendirildiği de unutulmamalıdır. Nihayetinde romantizmin İslam'a çıkan bir kapısından, kapı İslam'a açıldıktan sonra artık ondan romantiklik adı altında bahsedilebilir mi, esas soru budur. Karakoç için romantizm ile kurulabilecek paralelliklerden bahsedilebilir, daha fazlası kanaatimce zorlama bağlantılar görünüyor.

Sezai Bey yeri geldikçe insanın çağdaş açmazının doğrudan bir varoluş problemi olduğunu yineler. Karakoç aynı zamanda bir varoluşçu olarak da değerlendirilebilir mi? Bu soruyu keskin şıklı iki seçenek arasında değerlendirebilmek mümkün görünmüyor. Varoluşçuluk söz konusu olduğunda Sezai Bey'in yakın teması şüphesiz nitel ve nicel manada Romantizme nazaran artmaktadır. Öncelikle Necip Fazıl ve dönemin birçok Müslüman düşünürü gibi Sezai Karakoç da İslam'ı varoluşsal bir temelde ele alır. İslam o nesil için bireysel ve toplumsal ölçeğin ötesinde, "ötelerde" de var olabilme sorunu ile doğrudan bağlantılıdır. Sezai Bey'i burada ayrı yapan husus sadece Müslümanları varoluşsal bir çerçevede düşünmemesidir. Ona göre söz konusu olan modern bireyler olarak bütün insanların bir varoluş problemi ile karşı karşıya olduğudur. Dikkat çektiği yalnızca Müslümanların değil, bütün insanlığın varoluş sorunudur. Tekrar etmek pahasına kitabına *İnsanlığın Dirilişi* adını vermesi bu yüzdendir. Varoluşçuluğu özellikle Sartre ve Camus üzerinden yakinen takip etmiştir.

Karakoç, diğer taraftan, Varoluşçulardan birçok açıdan ayrılır. Ona göre öncelikle varlık, salt düşünce ile temellendirilemez. Bu bağlamda Descartes'ın *cogito'*su Karakoç için bir muhatap değildir. Dindar bir varoluş zemini ve dini yaşamayı pratik bir kaygı ile ele alması açısından Karakoç için çok daha anlamlı olan Kierkegaard bile ona göre varlığın metafizik yönünü açıklamaya çalışırken psikolojik "realiteler" çerçevesini aşamamıştır (Karakoç, 2014d: 43). O, varlığın bir var olana indirgendiği ve bu problemli ön kabulün çağdaş felsefenin çok daha kilit bir noktası olduğunun farkındadır. Bu meseleyi tüm çıplaklığı ile ortaya koyan Heidegger'in bu açıdan öneminin de (Karakoç, 2016a: 43-48). Fakat Heidegger bile Karakoç'a göre "'din' denen, insanlığın en büyük ve köklü vakıasına kapalıdır" (Karakoç, 2016b: 119). Kierkegaard ve Heidegger yanında çok sığ kalsa da Sartre, Camus, Malraux gibi isimleri de ele alır Karakoç. Hepsinin ortak hareket noktaları her zaman kötümserlik ya da kötülük problemi olmuştur (Karakoç, 2016d: 125). Varoluşçuluğun esas problemi de budur: "insanlığın muhtaç olduğu, sürükleyici, aşk ve coşku veren bir "iman"dan yoksun olmaları" (Karakoç, 2016b: 119).

Karakoç varlığı doğrudan inanç üzerinden tanımlar. "O vardır, öyleyse varım. Onun varlığından ötürü ve O'nun var edişinden ötürü varım" (Karakoç, 2016ı: 471). Kimliği olan Müslümanlık, aynı zamanda tek varoluş kapısıdır da (Karakoç, 2016ı: 536). Zariyat Suresi 56. ayet-i kerimesini hatırlatır. Allah insanı kendisine kulluk etmesi için yaratmıştır. Varoluş hikmeti Allah'a tapmasıdır insanoğlunun. Geri kalan her şey, bunun hazırlığından

ibarettir (Karakoç, 2016f: 19). Varoluşçuluk da son noktada bir doktrin ve dünya görüşü olmanın ötesine gidemez (Karakoç, 2016ı: 219). Karakoç, varoluşun gerçek anlam ve amacının diriliş kavramında olduğunu savunur (Karakoç, 2016c: 24). Bir "öz"e, insanın "sürgününü çağıran bir damarı" olduğuna inanır. Bu anlamda Sartre, Camus gibi varoluşçu filozofların absürdite düşüncesinin karşısındadır. Onun evreni teleolojiktir. Varlık ve insanın özü arasında doğrudan bir ardıllık ilişkisi belirlemez. Varlığın da, özün de merkezine Allah inancını ve sevgisini koyar. Varlığı da özü de ancak bununla tartar. Bu manada varoluşçuluk içerisinden paralellikler kurulabilecek tek kişi Kierkegaard olsa da onu da eleştirmekten geri durmaz. Esasında Karakoç, Batı düşüncesi hususunda, İslam'ın farklı ve apayrı olduğu vurgusundan da güç alarak topyekûn bir eleştiri halindedir. Bu eleştirileri ile birlikte diriliş düşüncesini geleneksel ile moderni harmanlayarak geleneği keşfetmeye yönelik bir düşünce örgüsü içinde geliştirdiği, Batı düşüncesinin imkânlarından vazgeçmeden gelenekle modernlik arasındaki çatışmayı gelenek lehine aşmak istediği görülüyor.

Tebyin ve Tembih

Şüphesiz Karakoç'un basılı yayınlarına ve kurduğu siyasi partilere ismini veren diriliş düşüncesi, başlı başına politik bir hareket olma iddiası taşır. Politik ölçekte bir konum belirlemek, sınır çizmek ve böylece özne olmak, ayrışmayı ve bir *öteki* belirlemeyi de beraberinde getirir. Politik çatışma ya da uzlaşı açısından bu noktada önemli olan ötekinin ontolojik olarak da düşman olup olmadığıdır. Modern felsefenin, düalizmleri her seferinde dikotomiye dönüştüren özne merkezli karakteri, politik ötekiyi de uzlaşmasız bir zemine hapsetmiştir. Bu anlamda Karakoç'un bir politik ötesi yoktur. Diriliş düşüncesi, bütün insanların kurtuluşuna yönelik bir bütünlüktedir. Zira Sezai Bey'in gördüğü varoluşsal problemler, yalnızca Müslümanlara yönelik değil bütün insanlığa yöneliktir. Karakoç açısından ötekinin düşmana açıldığı yegâne kapı, Bakara Suresi 193. ayet-i kerimesinin işaret ettiği gibi "zalimleredir."

Politik vaziyet alışın beraberinde getirdiği "biz-onlar" kategorik ayrımına da itirazı vardır Karakoç'un. Şöyle ki; "biz-onlar" ayrımında dışarıda olan "onlar," bir muhatap değildir. Taraflar öteki olmaklığı hasebiyle karşı karşıya dahi gelemez. "Biz" asabiyesi ile bağlı olanlar, kendi sınırlarından uzaklardaki "onlara" seslenir. Karakoç ise bu ayrımı "biz-siz" ayrımına çevirir. Kendi mahallesine tavrında olduğu gibi kendinden olmayana da tavrı cesur

ve nettir. Onu öncelikle muhatap alır. Bir gaibe değil muhataba seslenir. Eğilip bükülmez, herhangi bir tevile ihtiyaç duymaz. Bu karakteriyle henüz yirmi yaşında yerini ortaya koyan aşağıdaki satırları yazmıştır.

Siz hürsünüz; siz şartsız ve kayıtsızsınız.
Bir balığın, bir siyah, bir kara balığın
İncecik kılçığı üzerine yemin edersiniz;
[...]
Siz siz üzre yeminler edersiniz.

Biz hayret eder, kuvvet eder, dudağımızı bükeriz;
Dudağımızı kör makaslarla dilim dilim ederiz.
[...]

Biz inkâr eder, inkârı severiz
Bayram hediyenizi iade ederiz
Biz mahcup ve onurlu çocuklarız
Başımızı kaldırıp bir bakmayız
Siz rüyalarınızda yaşayıp durursunuz
Siz güvercinleri gözlerinden vurursunuz
Siz ekmeğin hamurunu, aşkın hamurunu samandan yoğurursunuz
Siz rüyalarınızda yaşayıp durursunuz
[...]

Siz kalbe hançer gibi giren
Siz kalpten ağaç gibi çıkan
Siz bize şahdamarımızdan yakın
Siz yüzükler içindeki kan
Siz inançların sedef kabuğunu
Ebabil kuşlarının gagalarıyla kıran

Bununla beraber üzülmediğinizi biliyoruz
Gün gelecek toprağın altına uzanacağız

Her gece saat beş sularında sizi

Toplardamarlarımızın içinde bekleyeceğiz (Karakoç, 2016e: 41-43).

Görüldüğü gibi sahne, kendilerini İslam karşısında konumlandıranlar ile Müslümanların karşı karşıya gelme sahnesidir. "Siz" geçici değer yargılarıyla hayatlarını ören, hakikatten kopuk, rüyalarında yaşayan, bir oyun yeri olan bu dünyada oyalanan, öz yerine kabukla, görüntü ve şekille uğraşanları temsil eder. "Biz" ise kendilerine yapılan saldırıları ve zulümleri onurlu ve hicapla karşılayan, hüzünlü, azimli ve şevkli, ölümden sonra hesabın adaletine güveni ile müminler cemaatinin adıdır (Sönmez, 2003: 71).

Biz-onlar ayrımı üzerinden, "onlar"ı inkâr, red, başkaldırma, isyan, nihilizm ve anarşi; "biz"i ise tek başına diriliş kavramı temsil eder (Karakoç, 2016ı: 393). Karakoç'a göre insanlığın var olduğu andan beri dünya iyilerin ve kötülerin tarafı olarak ayrılmış ve dolayısıyla iyinin ve kötünün medeniyeti olarak iki kutup oluşmuştur. İyi, doğru ve güzel bir tarafta; kötü, yanlış ve çirkin diğer taraftadır (Karakoç, 2014d: 58). Karakoç'un "biz"ini oluşturan etkenlerin başında bu temel ahlaki aidiyet yer alır. Diğer taraftan iyi, doğru, güzel gibi kavramlar, Karakoç'ta modern entelektüelin neo-pagan zihin ikliminin baskısına pabuç bırakmaz. Ona göre dünya ve "dünyalılık" öncelikli olarak bir mekânın değil, bir aidiyetin isimlendirmeleridir. Sezai Bey dünyada yaşar fakat dünyalı değildir. "*Sürgün ülkeden*" yazarken de "*Anla Monna Rosa, ben* öteliyim…" derken de hep bu gurbetlik bilinci ile yazar. Vuslata erdiği ana kadar hep bu sıla hasreti ile yaşadı, okudu ve yazdı dense abartılmış olmaz. Bu sebeple Karakoç, Ergani'den, Doğu'dan ya da Ortadoğu'dan, Türkiye'den, İslam coğrafyasından ve hepsinden önce ötelidir. "Dünyada bir garip veya yolcu gibi ol" nebevî buyruğu Karakoç'u teslim almıştır. "Ötesi" olmayana derin, "öteli" olmayana bizden demez. Elbette ötesi olmak, dünyanın geçici olduğuna, ötesinde bir hayat olduğuna, hesaba, ödüle ve cezaya, tüm bunları bildiren varlıklara, tüm bunların yazıldığı kitaplara ve hepsini var edene, kısacası amentü esaslarına iltisaklıdır. Karakoç'un ve dolayısıyla diriliş düşüncesinin tüm sosyo-politik anlamlarıyla "biz" çizgisi, ötesi ancak bu şekilde çizilmiş ötelileri içine alır.

Türkiye'nin en radikal ideolojik kamplaşmalarına bilfiil şahit olmuş, ömrünün son otuz yılını da bir siyasi parti lideri olarak geçiren Karakoç'un kimliksel aidiyetinde hiçbir zaman partililik olmamıştır. Her ne kadar Müslümanlar dönem dönem "dışarıdan" *MSPci*, *Nurcu*, *Humeynici*, *Erbakancı, Akpli*; "içeriden" sosyalist, antikapitalist, komünist, muhafazakâr, milliyetçi, liberal Müslüman/İslam olarak kategorize edilegelmişlerse de Karakoç'un

kimliksel kavgasında bu ve benzeri bir tavsif yoktur. O, hayatının önemli bir bölümünü İslam'ın sosyalizm, komünizm ve kapitalizm ekseninde kıyaslandığı yıllarda geçirmiş ve fakat İslam'ın ayrı ve bambaşka olduğunu yazılarında işlemekten geri durmamıştır. Ucuz, partizan kavgaların ortasında, politik birlik idealini, ideolojik eklektizmlere terk etmemiştir. Şiirlerinde görünen çocuksu saflık, duruluk ve doğrudanlık, politik aidiyetinde alçakgönüllü bir dindar şuura açılır. *Biz* olmanın en kalın sınırını böylece "inancımıza göre bütün Müslümanlar tek millettir" diyerek çeker (Karakoç, 2014a: 111). İslam milleti, ona göre "birbirinizden ayrılmayın, bölünmeyin, parça parça olmayın. Allah'ın ipine sımsıkı sarılın" ayetinde geçen bölünmez parçalanmaz tek bütünü ifade eder (Karakoç, 2014d: 165).Ona göre bu bütün ne coğrafyada, ne zamanda, ne de mekânda bölünemez.

Şüphesiz politik manifestolar beraberinde politik hareketler de getirir. Bu bağlamda diriliş düşüncesinin politik tasavvurunun merkezinde din, dinin merkezinde ise kişinin Allah ile kurduğu organik ilişki yer alır. Dirilişin inançtan bağımsız bir düşünce ve düşünceden bağımsız bir politik hareketi de yoktur. Toplumsal hareketlerin merkezinde elbette, toplumu, biçtiği kalıp doğrultusunda, kendi rasyonel iradesiyle değiştirme gayretinde olan *insan* ve onun tahakküm çabası vardır. Dirilişin politik tasavvurunda ise adına İslam Milleti de dense insanların/Müslümanların, politik-toplumsal hareketin öncelikle samimi çabalar üzerine bina edildiğinin farkında olmaları gerekliliği vardır. Diriliş düşüncesi açısından her politik hareket Hz. Hâcer'in *Safa* ve *Merve* tepeleri arasındaki *sa'y*ine benzer. Harekete korku ve ümit, çaresizlik ve çare arayışı hâkimdir. Su bir ihtiyaçtır, aranmaması durumunda hayati bir damar kaybedilir. Fakat suyu verecek olan koşu değil, çabanın samimiyetidir. Bu sebepledir ki Karakoç politik yazılarında birçok defa Enfâl Suresi'nin 17. ayetini kendine has üslubuyla yeniden ve yeniden tembih eder: "Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı" (Karakoç, 2016ı: 289).

Alman romantiklerinin öncü isimlerinden Fitche, eylemci öznenin üzerinde ısrarla durur. Ona göre "insan yaşamı yalnızca düşünce alanında kalan bilgiye bağlı değildir. Yaşam eylemle başlar" (Dellaloğlu, 2010: 32). Bilgi, nasıl yaşanacağını bilebilmek konusunda bir araçtır. Amaç bilmek değil, o bilgiyi pratiğe aktarabilmektir. Novalis de benzer düşüncededir. "Yaptığımız ölçüde biliriz" (Dellaloğlu, 2010: 123). Sezai Bey açısından da politik hareket, belirli bir kıvama gelmiş düşüncenin tamamlayıcısıdır. Olgunlaşmadan politik harekete geçmek bir vebal olduğu gibi, düşünceler belirli bir

seviyeye geldikten sonra harekete geçmemek de bir vebaldir. Politik bir hareket, Karakoç açısından modern toplumu neden sonuç ilişkisi içinde okumanın, oyunu kurallarınca oynamanın doğal bir sonucudur. Düşüncenin zamanı gelince bir harekete bağlanması, onun gözünde bir gereklilik, hatta bir zarurettir. Esas sebep olanın/Müsebbibu'l-esbab'ın görülemediği yerdeki neden sonuç ilişkisi ise kıymetsizdir. Uyarısını yineler: "Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı" (Karakoç, 2014d: 141).

Politik hareket, elbette politik özne/fâil olmanın bir getirisidir. Bu anlamda "hareketin" geometrik bir doğası olduğunu söylemek gerekir. Nihayetinde hareket, ölçebilir ve ölçülebilir olma iddiasını da içinde taşır. Politik hareketin ileri aşamalarında sağ ya da sol faşizmin beklediğini söylemeye artık gerek yok. Faşizmin ileri aşamalarında insan bedeni üzerinden metrik hesap yapmaya varan bir ölçü fetişizminin beklediğini de. Turgut Uyar'cası "her şeyi düzeltmeye kalkışmanın yok ettiği"dir. "Küçük adamların" nasıl "büyük adamlara" dönüştüğünü ayne'l-yakîn gözlemleyen Karakoç, belki de bu yüzden politik hareketinde öncelikli olarak "büyük fail" olmanın da *her şeyi düzeltmeye kalkışmanın* da hesabında değildir. Küçük niyetlerin büyük fiillere kapı aralayacağına inanarak yola çıkar. Kendi sakinliğinde yolda kalmayı, hızlı adımlarla yoldan çıkmaya tercih eder. Her şeyden ve herkesten önce Fâil-i mutlak, genel manada Müslümanların politik hareketinin de fâilidir ve Karakoç uyarır: "Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı." (Karakoç, 2014d: 64).

Tecdid ve İhya

Çok zamandır İslam coğrafyasının bir "rönesansa" ihtiyacı olup olmadığı tartışıla gelmiştir. Karakoç, diriliş kavramını "yeniden doğuş" manasında Rönesans ile benzer doğrultuda kullanır. Fakat aynı ihtivaya sahip olmadıklarını da ekler. Diriliş bir varoluş mücadelesidir. Rönesans ise aynı medeniyetin içinde olan bir değişmeyi temsil eder. O zamanki insanın erdiği yeni şartlara göre çok sığ ve dar bir zihin kalkınışıdır (Karakoç, 2016ı: 485-489). "İşte bunun için," der, "biz, insanın adeta ölümünden doğruluşunu anlatan "diriliş" kelimesini seçtik, insanı kurtuluşa doğru götürecek bir değişim için" (Karakoç, 2016ı: 489). Karakoç esasında, *ihya, uyanış, yeniden doğuş, Rönesans* gibi kavramları *diriliş*te mezceder (Karakoç, 2016ı: 484-489; Karakoç, 2014d: 145):

> Kendi yeniden doğuşumuzu gerçekleştirebilmemiz için de, her şeyden önce İslam ruhunu ihya etmemiz, diriltmemiz gerekir. İslam ruhunu en canlı şekilde taşıyan bir diriliş nesli gelmedikçe yapılacak bütün girişimler köksüz ve

> temelsiz olacaktır. İslamı söz olarak, kelime olarak kullanmak değil, tam anlamıyla yaşamak demektir İslam ruhuna sahip olmak.

Karakoç diriliş düşüncesini toplumun her alanında ihya geleneğinin devamı olarak görür (Karakoç, 2016ı: 151). Esasında bu niyeti, İslam dünyasında birçok âlim ve hükümdara verilen muhyi's-sünne (sünneti dirilten) lakabına kendi döneminde doktriner manada talip olmaktır.

> Diriliş, bu anlamda Peygamberimizin bütün sünnetlerini ihya amacını gütmek demektir (Karakoç, 2017a: 32).

> İSLÂM RUHUNUN İHYASI (Dirilişi), işte, şimdi bizim için birinci öncelikli hedef budur! Milletimizin bin bir ihtiyacı içinde, asıl bu hedeftir ki, tüm hedeflerin hedefi olarak işlev yapacaktır. Bu amaca İslam dünyası tam bir bilinç içinde yöneldiği takdirde bütün diğer hedeflere de bir arada ulaşmak mümkün olur.[4]

Karakoç İslam'ın geleceği konusunda şüphe duymaz. Müslümanlar hiçbir şey yapmasalar da İslam yine de galip gelecektir. Müslüman olmayanların hataları dolayısıyla ve yine onların İslam'ı keşfetmeleri dolayısıyla İslam galip gelecektir. Allah sebepler dairesinde dinini yeniden galip getirecektir. Bugüne kadar Müslümanların zaaflarının "keşfedilmesi" gibi, keşif biraz daha ilerlerse bundan sonra da İslam'ın kuvvetleri bilinecektir. Böylece İslam'ın insanlığın yaşaması için kaçınılmaz olduğu anlaşılacaktır. Karakoç bu noktada ilklerden, öncülerden olmak ister. Diriliş hareketi öncelikle İslam'ın bu yeni canlanış hareketinin öncüsü olmak demektir (Karakoç, 2016ı: 148).

Karakoç değiştirebilmek için öncelikle değişmeliyiz der, zira insanın kendi değişimi, başkasının değişimi için yol açıcıdır (Karakoç, 2014a: 178). Tanzimat'tan beri sorula gelen "nereden başlamalı?" sorusu Çağdaş İslam düşüncesinde de farklı formlarda kendine yer bulmuştur. İ. Özel'in ifadesi problematiği özetler nitelikte: "Güçlü bir topluma ulaşıp onun Müslümanlaşmasına mı; Müslüman bir toplum oluşturup onun güçlenmesine mi çalışacağız?" (Özel, 2013: 168). Karakoç cevabı sorudan birkaç yıl önce vermiştir. Ona göre yapılması gereken ilk hamle inancı kuvvetlendirmektir. Zira inanç kuvvetlenirse, sıra bilgi düzeninin, davranış bütününün yeni baştan gözden geçirilmesine gelecektir. Kur'an'ın nefesiyle, Peygamberlerin nefesiyle dirilen bir neslin yapacağı asgari bir ekonomik kalkınma, tüm iddialarına rağmen materyalistlerin yapacağı ekonomik kalkınmanın azami seviyesinden daha üstündür (Karakoç, 2016ı: 273-274). İslam ülkelerinde önce İslam ruhunun yeniden yerleştirilmesi ve sindirilmesi hedefini Karakoç

4 26 Nisan 2008 tarihli "Ruh (ve Şekil)" başlıklı basın bildirisinden. http://yucedirilis.org.tr/ruh-ve-sekil/ adresinden alınmıştır.

kısaca "âmentüyü yeniden yaşamaya başlamak" daha da kısaca "ruhun dirilişi" olarak adlandırır (Karakoç, 2014d: 152).

> İslam âleminin muhtaç olduğu ilk uyanış budur. Allah'a inanmak, Kur'an'ı Kerime inanmak, Peygamberlerin doğruluğuna inanmak, İslam hükümlerinin her zaman geçerli olduğuna inanmak, öteye inanmak, hatta ötenin her zaman beride de bulunduğuna inanmak, hesaba inanmak, elde olmaksızın başa gelene sabretmek, İslam ahlakıyla ahlaklanmak, yani kısaca İslamı toplumda elle tutulur gözle görünür hale getirmek. Bu inanış, bu ahlak, toplumun ruhunu doldurmadan yeni bir oluştan söz edilemez.

İslam toplumunun yeniden güç kazanabilmesi için toplumun ulaşması gereken öncelikli safha tarihçilerin, düşünürlerin, sanatçıların, düşünce adamlarının bu ruh dirilişini sindirmesidir. Bu aşamadan sonra ilim, sanat ve düşünce dünyası dediği kültür, daha sonra ekonomi ve en sonunda siyasi diriliş gelir. Bütün safhalar diğer safhalarda da yaşanır. Yapılması gerekli şey temel olarak bir safhanın alınıp, diğer safhaların da gereği kadar başlatılıp geliştirilmesidir. İslam coğrafyasının ölüm kalım hali, tüm safhaların birden gerçekleşmesi için Müslümanları zorlasa da her safhanın hakkı verilmelidir. En azından bu safhalar geçmişte olduğu gibi unutulmamalıdır (Karakoç, 2014d: 154).

Karakoç bu noktada öncelikle tüm Peygamberleri ve tüm Peygamberlerin örnekliğini kendinde barındıran Hz. Peygamber aleyhi's-selâm'ı tekrardan hatırlatır. Takip edilmesi gerekli yol onların yoludur (Karakoç, 2017a: 10):

> Benim inandığım ve bağlandığım dava, ilk insan ve ilk yol göstericinin, dünyayı dolduran inkâra karşı özgür inanç gemisinin kaptanı olan Hazreti Nuh'un Ebedi Kurtuluş Sancağını uygarlıklar başkentine diken, Ateş imtihanından geçmiş ve Kurban şifasıyla azapların zehrini eritmiş Hazreti İbrahim'in, toplumu yönetecek altın kuralları sütunlar gibi ufkumuzda yükselten ve onları kıyamete kadar tarihin levhası olarak belirleyen Hazreti Musa'nın, ölüleri dirilten, ölü gönülleri diriltici soluğun sahibi Hazreti İsa'nın ve en büyük insan, en büyük yol gösterici, bütün insanlığa ışık tutucu, fiziği ve fizikötesini aydınlatıcı son Peygamber Hazreti Muhammed'in davasıdır.

Görüldüğü gibi davasını bu peygamber çizgisi üzerinden kurduğunu net bir şekilde beyan eder. Allah'a teslimiyetin insan ve eşya üzerinden izlerini sürmek, böylece modern Batı düşüncesi eleştiri paralelinde, kadim dünyaya yeniden bir nefes vermek ister. Onun geleneksel İslam felsefesi, kişileri ve metinleri ile olan bağlantısı, diriliş düşüncesine temel oluşturacak kadar kuvvetlidir. İslam düşüncesinin önemli isimlerinden İbnü'l-Arabi, Mevlâna, Yunus Emre, İ. Hakkı Bursevi, Fuzuli, Şeyh Galip, Nef'i, Baki, İmam Rabbani, Şadi, Hafız, Attar gibi birçok ismin manevi rahle-i tedrisatından

geçmiştir. Bu noktada Gazali, İbnü'l-Arabi ve Mevlana, sentezini yaptığı geleneksel düşüncenin esas mimarlarıdır (Durmaz, 2022: 195).

Tüm bu isimler İslam düşüncesinin sütunları/temel taşları konumundadır. Kendi düşünce kitaplarının en önemlilerinden birine *Sütun* adını vermesi, onun İslam dünyasının temel direkleri olan bu isimleri, çağdaş dünyaya taşıma niyeti ile bağlantılıdır (Karakoç, 2016ı: 574). XX. yüzyıldaki varoluşsal kaygıların zemininde ve moderniteye karşı duran Romantizm düşüncesi dilinin ve üslubunun kuruculuğunda; Gazali'nin ihya düşüncesi, İbnü'l-Arabi'nin varlık anlayışı ve Mevlâna'nın temsil/edebi dili, diriliş düşüncesinin kilometre taşlarıdır. Karakoç açısından tüm bu zengin ve engin geçmiş, şimdiki zaman haline getirilmelidir. Bu minvalde kendi politik tasavvuru ile geleneksel İslam siyasal düşüncesinin modern zamanlarda estetik bir şerhini yapmaya ve yaşamaya çalışmıştır. Orijiner *düşünce* olmadan, orijinal düşüncenin de olamayacağı gerçeğini hatırlayacak olursak (Dellaloğlu, 2012: 149) Karakoç'un orijinden ayağını hiç kaldırmadığını unutmamak gerekir.

Sonuç: Tevekkül ve Temaşa

Elbette tüm bu ismi geçen insanlar, onların yolları, metotları dünyada bir cennet ütopyası vaat etmez. Bu manada Karakoç'un "iyilikle" homojenize edilmiş bir ütopyası yoktur. Kötülükle savaşa inandığı kadar kötülüğün bitmeyeceğinin de farkındadır. O iyi ve kötü arasında eşitler arası bir kavga tanımlamaz. O kötülük problemini bilinen Batılı varoluşçuların aksine sanatsal analoji düşüncesi ile ele alır. Bu anlayışa göre güzel bir resmin kendi içinde karanlıklar ve gölgeler barındırması gibi dünyadaki kötülükler de dünyanın iyiliğine ve güzelliğine gölge düşürmez, tam tersine dünyanın bütünündeki iyiliğe ve güzelliğe katkı yapar (Cevizci, 2005: 1030). Karakoç da kötünün, arızi ve günlük olana; iyinin ise esas ve ebedi olana yönelik olduğunu düşünür. İslam ikisi arasında dengeyi bulur, aktüeli unutturmadan ebedi olana dönmek demektir. Kötü, iyinin daha çok belirmesi, kendini denemesi, temellendirmesi ve daha sağlamlaştırması için vardır. Kötü iyiyi, kendi şuuruna vardırmaya, onu alevlendirmeye yarar (Karakoç, 2014d: 59). Tıpta aşıya benzetir kötülüğü. İnsana düşen yakınmak değil, iyinin ve doğrunun yanında olmaktır. "Ezeli kanun işleyecektir" (Karakoç, 2014c: 7-8, 38).

> Zararlı düşünceyi yok etmekten çok, yararlı olanı geliştirmek, güçlendirmek ve sonucu onun almasını sağlamak ve üstünlüğü, doğru, gerçek, iyi ve güzel olanın elde etmesine çalışmak, zararlı, kötü, çirkin, yalan ve yanlışı karşılayacak ve yenecek denge unsurlarına yardımcı olmak, daha tabii, hilkatin kanunlarına

> daha uygun, daha olumlu, daha yapıcı ve sonuç olarak daha başarılı bir metod olur düşüncesindeyim (Karakoç, 2014c: 36).

Karakoç bir müfessir değildir fakat yazılarının birçok yerinde Kur'an ayetlerinin, Hadis-i Şeriflerin izlerini bulmak mümkündür. Bunu bazen doğrudan, birçoğu zaman da dolaylı olarak yapar.[5] Ayet-i kerimeyi anmaz fakat anlam doğrudan onunla bağlantılıdır. Geleneksel usulden ve esastan kopmaz, genel anlam örüntülerine zarar vermez, fakat modern açılımlarla kendi yolunu çizer. Bu bağlamda Tevbe Suresi'nin 112. ayet-i kerimesini, bir kez de Karakoç açısından toplumsal değişimin seyri ve diriliş düşüncesi konusunda tefekkür etsek haddimizi aşmış olur muyuz? "O tövbekârlar, ibadet edenler, hamd edenler, oruç tutanlar, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten sakındıranlar, Allah'ın sınırlarını gözetip koruyanlar; müjdele o müminleri." Tıpkı klasik İslam siyasal düşüncesinde olduğu gibi, burada da kişisel ölçekte tövbe ile başlayıp kamusal ölçekte iyiliğin emrine, kötülüğün nehyine ve Allah'ın sınırlarının korunmasına –ki bu politik manada devlet ile mümkündür- kadar açılan bir hattın takibi söz konusu. Devletten, devrimden, kamusal alanın ideolojik tartışmalarından; tövbe etmeye, kulluk etmeye, hamd etmeye, kısaca kendi özel alanında ibadetle, namazla ve oruçla ıslah olmaya zaman bulamayanlar için üzerinde tekrar tekrar düşünülmesi gereken bir ayet. Kişinin değişimi ile toplumun değişim aşamalarının adeta mezcedildiği bu ilahi yol haritasını Karakoç'un -yine isim vermeden- *Sûr*'da "değişim" başlığı altında işlediğini görüyoruz. Hz. Âdem'den yola çıkarak ortaya koyduğu değişim anlatısı, *düşüş, tövbe, yürekten tapınma* gibi benzer durakları takip ediyor ve *kutluluk*/müjde ile bitiyor. Devamında, ilk Peygamber'in rotası, bin yıllar sonra gelen toplumların ve medeniyetlerin değişimi için de bir örnek şemaya dönüşmüş (Karakoç, 2014d: 47). Aynı şekilde kişi, toplum ve devlet çizgisini Karakoç Yusuf Suresi'nde de görür (Karakoç, 2017e: 26). Sıralaması değişmez. Ruhun dirilişinden kaçınılmaz olarak gelinecek nokta bir milletin, bir devletin ve bir medeniyetin dirilmesidir (Karakoç, 2015b: 28). Fakat öncelik "iç"edir. Gelenekten moderne açılan, geleneksel ve modern olanı kendine has *nakşıyla* işleyen bu

5 Sezai Bey'in Kur'an-ı Kerim, hadisler ve buradan çıkan bütünsel anlam ile ilişkisi göz önüne alındığında yazılarının büyük bir çoğunluğunun Kur'an ve hadisler ile dolaylı da olsa bağlantısı kurulabilir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla yazılarında doğrudan andığı sureler hariç, farklı ayet-i kerimelerin sayısı 100, hadis-i şeriflerin sayısı ise 50 civarındadır. Bu sayı tekrar edenlerle birlikte daha da artmaktadır. En fazla andığı iki ayeti kerimenin Enfal suresi/17 (…attığında da sen atmadın, Allah attı…) ve Mâide/32 (…kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur…) ayetleri olduğunu gördük. Her iki ayet-i kerime de diriliş düşüncesinin felsefesi ve amacı ile doğrudan alakalıdır.

özelliği, çağdaş İslam düşüncesi içinde Karakoç'u ve diriliş düşüncesini tam olarak farklı kılan yönlerin başında gelir.

Dinin toplumun direği olduğu, gerçek olmasına gerçektir. Fakat bu gerçeği diriliş düşüncesi ekseninde sosyolojik bir tespite indirgemez Karakoç. Toplumu ayakta tutan *sütun* dindir ve fakat namaz da dinin direğidir. O, hadis-i şerif üzerinden topluma açılır, toplumsal tahlilini yapar ve yeniden namaza döner (Karakoç, 2016ı: 598-599). Böyledir. Karakoç, tahlilci sıfatının tüm olanakları elindeyken, sosyo-politik bir çözümlemeye kolları sıvamış ya da nokta koymaya hazırlanırken, bir anda, olayları vaktinde kılınmamış bir namaza, özensiz bir oruca ya da okunmamış bir sayfa Kuran'ı- Kerim'e bağlar. Diriliş düşüncesi dâhil en teorik çözümlemelerini, küçük de olsa gündelik bir pratikle mutlaka ilişkilendirir. Marksizme ya da materyalizme olan cevaplarını oruçla hitama erdirir. Hz. Âdem kıssasından bir medeniyet tasavvuruna açılabilir. Diriliş elbette güçlü felsefi/politik argümanları olan bir kavramdır ve fakat Karakoç, Müslümanların varoluş şartını partiye, devlete ya da kurama değil, Kur'an, namaz ve oruca bağlar. Zira insanın kendi özel alanındaki dirilmesi, kamusal dirilmelere gebedir. İyiliğin yayılması öncelikle iyi bir insan olmakla mümkündür. Kötülüğün nehyi, nefiste başlar, muhataba açılır ve nefse geri döner. Karakoç'un ıslah olmadan ıslah etmeye, dirilmeden diriltmeye inancı yoktur. Değişimin klasik rotası dirilerek diriltmekten geçer. "Dirilmeyenler diriltemezler" (Karakoç, 2016g: 118). Üstelik ıslah olmak ve dirilmek, değişimin yeter şartı değil, gerek şartıdır. Politik manifestosunun da diriliş düşüncesinin de *evveli, ahiri, zahiri* ve *batını* her seferinde Allah'a çıkar. "Politik manifesto ve ötesi," O hesaba katılmadan bir *arzu-i muhal*, bir *kîl-ü kâl* olmanın ötesine geçemez. *Attın attın ama sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı.*

Kaynakça

Aksakal, H. (2019). *Türk Politik Kültüründe Romantizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Aktay, Y. (2005). Halife Sonrası Şartlarda İslamcılığın Öz-Diyar Algısı. Yasin Aktay (Der.) *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce İslamcılık* içinde (68-95). İstanbul: İletişim Yayınları.

Cevizci, A. (2005). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Dellaloğlu, B. F. (2010). *Romantik Muamma*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Dellaloğlu, B. F. (2012). *Ahmet Hamdi Tanpınar Modernleşmenin Zihniyet Dünyası Bir Tanpınar Fetişizmi*. İstanbul: Kapı Yayınları.

Dellaloğlu, B. F. (2020). *Poetik ve Politik Bir Kültürel Çalışmalar Ansiklopedisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Dellaloğlu, B. F. (2021). *Sosyolojik Nazar*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Durmaz, İ. (2022). *Sezai Karakoç'un Siyasi Düşüncesi*, Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.

Eagleton, T. (2018). *Tanrı'nın Ölümü ve Kültür. Çev. Selin* Dingillioğlu. İstanbul: Yordam Kitap.

Hobsbawm, E. (2020). *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı*, çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Everest Yayınları.

Karakoç, S. (2014a). *Çağ ve İlham II Sevgi Devrimi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014b). *Dirilişin Çevresinde*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014c). *Farklar Günlük Yazılar* I. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014d). *Sûr Günlük Yazılar III*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015a). *Çağ ve İlham I Metafizik Gerilim Şartı*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015b). *Çıkış Yolu II Medeniyetimizin Dirilişi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015c). *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III Doğum Işığı*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016a). *Çağdaş Batı Düşüncesinden*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016b). *Çağ ve İlham III Yazgı Geçişi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016c). *Diriliş Muştusu*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016d). *Edebiyat Yazıları II Dişimizin Zarı*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016e). *Gündoğmadan Şiirler*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016f). *Gündönümü*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016g). *Piyesler I*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016h). *Portreler Hikâyeler II*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016ı). *Sütun Günlük Yazılar II*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2017a). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2017b). *İnsanlığın Dirilişi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2017c). *Ruhun Dirilişi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2017d). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2017e). *Yitik Cennet*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
Öğün, S. S. (2010). *Politika ve Kültür*. Bursa: Dora Yayınları.
Özel, İ. (2013). *Üç Mesele Teknik-Medeniyet-Yabancılaşma*. İstanbul: Tam İstiklal Yayıncılık Ortaklığı.
Sönmez, M. (2003). Şahdamar *Hece Sezai Karakoç ve Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş* (7), 69-78.